

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Максименко Н.В.

асистент,

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ОСНОВ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Впровадження нових підходів у змісті освіти в сторону більш ґрунтовного і послідовного вивчення питань пов'язаних із забезпеченням безпеки суспільства і держави в повсякденних умовах, потребує побудови якісно нового освітньо-навчального середовища дитини. Їх рішення залежить як від заходів, що вживаються на макрорівні (держави і соціальних структур), так і мікрорівні (індивідуальних соціальних взаємодій, окремих людей). Ідеї забезпечення безпеки пронизують ідеологію постіндустріального суспільства. Поняття безпеки розглядається в загальному контексті з проблемами забезпечення якості та рівня життя населення, досягнення сталого розвитку суспільства, екологічної рівноваги [3].

У спеціальній школі введено окремий предмет «Основи здоров'я» для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку як окремий предмет, який є складовою освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура». Курс «Основи здоров'я» має дві складові: основи валеології (містить наукові знання про здоров'я людини), основи безпеки життєдіяльності. Відповідно до цього зміст програми складається з трьох розділів: людина і здоров'я; основи безпеки життєдіяльності; довкілля [4].

З огляду на нерівномірність психічного і фізичного розвитку учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, навчання основ безпеки життєдіяльності повинно бути, побудоване на основі дидактичних закономірностей: від простого до складного; від нерозуміння до

розуміння; від часткового до загального; від конкретного до абстрактного; від абстрактного до конкретного. До **дидактичних принципів**, які повинні бути реалізовані в корекційно-виховному процесі, відносяться наступні: наступність, тобто будь-яка нова інформація повинна спиратися на вже засвоєні ними знання, уміння і навички, отримані в дошкільних установах і від батьків; послідовність і поступовість, а саме знання з основ безпеки життєдіяльності слід давати поступово, певними дозами, без перевантаження, з наростаючим обсягом інформації; принцип розвиваючого навчання, тобто організація навчальних впливів на особистість і поведінку дитини дозволяє управляти темпами і змістом її розвитку. Не слід змушувати школярів з порушеннями інтелектуального розвитку зазубрювати вивчені теми, визначення, схеми, таблиці і тощо. Завданням є досягнення розуміння, осмислення і усвідомлення учнями змісту конкретних безпечних дій в традиційній обстановці. Успішність навчання визначається здатністю учня самостійно пояснити, чому він повинен вчинити саме так, а не інакше; принцип доступності, навчальний матеріал повинен бути викладений у доступній формі. Діти не сприймають складну інформацію з деталізацією загальноприйнятих визначень і понять, до них необхідні коментарі; принцип наочності, цей принцип використовується в роботі з учнями, коли вони повинні самі все побачити, почути, помацати і тим самим реалізувати прагнення до пізнання. При навчанні основам безпеки життєдіяльності необхідні наочні засоби: навчальні книжки, зошити з ілюстрованим матеріалом, плакати, макети, спеціальне обладнання для проведення ігрових занять, відеофільми, комп'ютерні ігри тощо; принцип єдності виховання і навчання, тобто на всіх етапах навчання необхідно виховувати у дітей культуру поведінки на вулицях і дорогах, у громадських місцях, в домашніх умовах [1].

Метод навчання – це спосіб діяльності педагога, спрямований на глибоке, усвідомлене і міцне засвоєння знань учнями. При навчанні школярів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку найбільш доцільні такі усні методи викладу знань з основ безпеки життєдіяльності: спостереження, розповідь, розповідь – пояснення, бесіда, самостійна робота з навчальними посібниками.

Спостереження – це метод, який забезпечує безпосередній контакт з безпечними\небезпечними ситуаціями. Саме він формує конкретні уявлення і є основою образного мислення. Уявлення, отриманні за допомогою спостереження, стають змістовою основою багатьох видів діяльності (ігрової, трудової, мовленнєвої).

Спостереження як метод вивчення об'єкта повинно відповідати певним вимогам: – чітке визначення мети спостереження; – розробка плану спостереження; – аналіз отриманих даних.

До розповіді педагог звертається, коли потрібно повідомити учням нові знання, факти, події, тобто то, що вони не можуть спостерігати безпосередньо. Наприклад, історичні довідки по дорожньої, пожежної або побутової тематики. Зміст оповідання має спиратися на наявний особистий досвід дітей, який педагог розширює і збагачує новими елементами. В оповіданні використовуються логічні прийоми порівняння, зіставлення, узагальнення. Розповідь, як правило, супроводжується показом ілюстрацій, малюнків в підручнику або робочого зошита, записом нових слів, понять, визначень. Розповідь-пояснення необхідно застосовувати, коли потрібно розкрити логічну послідовність, виявити залежності між досліджуваним об'єктом і явищами в навколишньому середовищі (наприклад, між переходом дороги і зеленим сигналом світлофора, між природним явищем і особливостями поведінки людини при ньому і тощо.). В оповіданні – поясненні педагог постійно дає установку на необхідність більше бачити навколо, бути уважними та обережними.

Бесіда. Цей метод педагог використовує, спираючись на вже наявні знання і особистий досвід школярів, підводить їх за допомогою питань до розуміння нового навчального матеріалу, поглиблює і розвиває їх знання, вміння і навички. Якщо педагог вміло ставить питання, він спонукає учнів згадувати відомі їм знання про дії в різних умовах шляхом самостійних роздумів, висновків. В основі бесіди-діалог між педагогом і школярами, він активізує їхнє мислення. У бесіді важливо продумувати питання. Один з них може бути спрямований на факти, приклади небезпечної поведінки, а інший актуалізує знання і особистий досвід учнів. Питання необхідні і для виявлення нових зв'язків між поняттями, явищами в навколишньому середовищі. У бесіді педагог

повинен підтримувати постійний контакт з учнями. Для цього їх відповіді і питання слід уважно вислуховувати. Правильні відповіді схвалюють похвалою, неправильні, неповні – коментувати, поправляти. Можна запропонувати кожному учневі самому знайти неточності і помилки у відповіді. І лише коли той не зможе цього зробити, треба закликати на допомогу інших учнів [5].

Екскурсія. Вона проводиться для ознайомлення з навколишнім середовищем і закріплення навчального матеріалу. Екскурсії можуть бути піші, автобусні та на маршрутному транспорті. Під час зупинок педагог звертає увагу на учнів на небезпечні місця по маршруту руху в школу, навколо школи, об'єкти, що представляють небезпеку, що закривають огляд, сезонні зміни дорожніх умов; показує дії пішоходів, водіїв і пасажирів, дорожню розмітку, вказівні знаки, світлофори і тощо. Педагог просить дітей прислухатися до звуків, шумів, сигналам машин, за якими треба вміти розрізняти рухомі транспортні засоби. Важливо показати, де можна переходити вулиці та дороги: на нерегульованих перехрестях з інтенсивним рухом і великим числом прилеглих доріг, проїздів, виїздів; де можна гуляти, грати, перебувати тривалий час і тощо. На екскурсіях діти долучаються до природного, техногенного і соціального середовища, усвідомлюють значущість засвоєних знань, умінь, навичок і звичок. Формування у молодших школярів навичок безпечної поведінки день у день можливо, як в освітньому процесі, що реалізується у формі традиційного уроку, так і в інших формах дидактичних занять із застосуванням інновацій. У цьому плані рекомендується проведення екскурсії як однієї з найбільш ефективних форм дидактичних занять [5].

Робота з ілюстративним (наочним) матеріалом. Це самостійна робота учнів. Вони записують нові слова терміни, вивчають навчальний матеріал, сюжетні картинки і окремі малюнки, шукають відповіді на поставлені питання, виконують завдання педагога. Якщо дитина самостійно малює, розфарбовує, відгадує, вона краще запам'ятовує і осмислює матеріал. Розглядаючи ілюстрації і слухаючи розповідь педагога, учні розширюють особисті спостереження за реальними картинками життя. Це досягається обговоренням дій водія, пішохода, пасажирів; пожежного, рятувальника, медичного працівника. Самостійна

робота з ілюстративним матеріалом, супроводжувана розповіддю-поясненням і бесідою, розвиває довільну увагу і мислення. Домашні завдання, наявні в підручниках і робочих зошитах, даються з метою привернути батьків до вивчення разом з дітьми правил безпеки життєдіяльності, закріпити і узагальнити вивчене в школі.

Гра. Пізнавальні ігри з дітьми проводять переважно за правилами. Спочатку формують завдання потім – спосіб виконання. Найчастіше використовують ігри – вправи, неодноразово повторені і спрямовані на формування умінь і навичок безпечно поводитися вдома, у школі, на вулицях і дорогах, в звичних і незвичних умовах. Вправи можуть бути індивідуальними і груповими. Індивідуальні вправи застосовують для відпрацювання рухових навичок у малорухомих дітей. Вступні вправи припускають точне відтворення тих чи інших дій після показу педагогом. Спочатку з кожним учнем відпрацьовують елементи дій, потім ці ж дії дають послідовно, потім порівнюють зі зразком (еталоном). Тренувальні вправи ставлять за мету повторити засвоєні дії для підтримки вже сформованих умінь і навичок.

Рольова гра. Вона завжди носить емоційний характер, що сприяє більш міцному запам'ятовуванню правильних безпечних дій. При розподілі ролей (водія, пішохода, пасажира, пожежного, рятувальника) в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку розвивається увага. Вони починають підкорятися певним правилам, пов'язаним з роллю. Важливо спостерігати за ставленням дитини до ролі. У ній поведінка дитини істотно перебудовується. Вона стає довільною, тобто контролюється і порівнюється з еталоном. Організуючи ігри, слід мати на увазі, що функція самоконтролю у дітей розвинена слабо. Тому дитині потрібна постійна підтримка педагога і учасників гри. У 3-4 класах в гру можна вводити моделювання різних нестандартних ситуацій для самостійного пошуку виходу з небезпечних умов, аналізу та оцінки помилкових, неправильних і, навпаки, правильних і безпечних дій [5].

Тільки активна безпосередня участь школярів у подіях і діях, максимально наближених до обстановки на вулицях міста чи селища за допомогою форм і методів роботи, спонукає їх до обмірковування ситуацій, змушує відчувати свою причетність до подій і поволі формує у них основи правильної поведінки на вулиці і дорозі.

Головне, щоб викладання предмету не стало догмою і набором правил поведінки в екстремальних умовах, а, скоріше, постало як своєрідна система захисту в умовах індивідуальної або суспільної кризи. Викладання предмету ОБЖД має носити творчий характер, а заняття походити на захоплюючі пригоди. Навіть самі «нудні» теми можуть бути дітям цікаві. Від майстерності педагога, знання їм основоположних завдань і моментів освітнього процесу, вміння правильно вибрати форму організації навчальної роботи залежить результат навчання [1].

Список використаних джерел:

1. Безопасность жизнедеятельности: учебник для вузов, 2-изд. Под ред. Михайлова Л.А. – СПб.: Питер, 2008. – 461 с.

2. Гладченко І.В. Фізичне виховання та основи здоров'я / І.В. Гладченко // Теорія і практика олігофренопедагогіки та спеціальної психології : збірник наукових праць. – Вип. 8. Концепція дошкільної освіти дітей з розумовою відсталістю / За ред. Т.В. Сак. – К., 2013. – С. 25-33.

3. Жумакадырова Ч.Ж., Клевцова В.П. Основы безопасности жизнедеятельности. – Бишкек: «Билим-компьютер», 2012. – 224 с.

4. Програми для 2-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. – К.: Видавництво «Неопалима купина», 2006. – Ч. 1. – 344 с.

5. Сакимбаева С.Д., Кишикова Н.Д. Обучение школьников основам безопасности жизнедеятельности – принципы и методы // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – Москва, 2016. – № 12. – С. 83-87.